

Kulturværdiudvalgets Beretning for 2000

Indholdsfortegnelse

- [Forord:](#)
- [Resumé:](#)
- [Udvalgets arbejde i beretningsåret](#)
- [Forhåndsgennemgangen](#)
- [Individuelle ansøgninger](#)
- [EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande](#)
- [Kulturgenstande i privat eje belagt med udførselsforbud.](#)
- [En bankbokssag løses – en skål for Norge](#)
- [En udførselstilladelse for I.C. Dahl](#)
- [Ejeranonymitet for kulturgenstande, for hvilke der søges udførselstilladelse](#)
- [Ombudsmandens redegørelse af 14. august 2000](#)
- [Erstatningskrav mod Kulturværdiudvalget](#)
- [Nye procedurer i Kulturværdiudvalget](#)
- [Kulturværdiudvalgets sekretariatsbetjening](#)
- [FORESPØRGSEL FRA FOLKETINGETS KULTURUDVALG](#)
- ["Kort status for Kulturværdiudvalget efter 14 år"](#)
- [Udvalgets virksomhed](#)
- [Erhvervelser](#)
- [Økonomi](#)
- [Hvad er nationale kulturværdier ?](#)
- [Lovrevision](#)
- [Udstilling](#)
- [Udvalgets erhvervelser i 2000](#)
- [Den 2-mastede skonnert "Bonavista", bygget i Marstal, Ærø. 1914](#)
- [Et sæt barokspejle fra Selsø Herregård udført i Paris. 1733](#)
- [C. A. Jensen: Portræt af H. C. Ørsted. 1832-33](#)
- [Komponisten Vagn Holmboes efterladte manuskripter](#)
- [Regnskab for 2000.](#)

Forord:

Kulturværdiudvalget udsender herved sin 14. årsberetning siden ikrafttrædelsen den 1. januar 1987 af Lov nr. 332 af 4. juni 1986 om sikring af kulturværdier i Danmark. Året har været præget af en række store sager både erhvervelsesmæssigt og administrativt. To af årets fire erhvervelser har været § 2 stk. 4-sager, d.v.s. hvor Kulturministerens skulle give sin bemyndigelse til, at loven kunne anvendes for genstande, som var blevet til i det 20. århundrede, nemlig for skonnerten Bonavista (1914) og komponisten Vagn Holmboes (1909-1996) efterladte manuskripter. De to andre erhvervelser er to kolossale barokspejle fra riddersalen på Selsø Herregård (1733) og C. A. Jensens fornemme portræt af fysikeren H.C. Ørsted (1832-33). I beretningen gøres også rede for, hvorfor Udvalget lod guldaldermaleren I. C. Dahls maleri af Frederiksborg Slot (1817) - det hidtil dyreste guldaldermaleri - gå til udlandet samt for, hvordan sagen om Eremitagepokalen - en af Udvalgets mest langstrakte "bankbokssager" - omsider blev løst. Imod årets slutning har Udvalget lagt meget arbejde i at forberede den udstilling af alle Udvalgets erhvervelser 1987-2000, som under stor

pressebevågenhed vistes fra februar til maj 2001 på Det Kongelige Bibliotek. Udstillingen vil blive udføreligt behandlet i næste årsberetning.

[Til toppen](#)

Resumé:

Kulturværdiudvalget har i 2000 afholdt 9 møder, heraf 1 ekstraordinært, samt et møde imellem Udvalget og Kulturministeriet. Udvalget har forhåndsgennemgået 63 kataloger omfattende ca. 70.000 katalog-numre over antikviteter, malerier, bøger, breve, manuskripter m.m. og behandlet 89 individuelle ansøgninger. Udvalget har endvidere behandlet 62 ansøgninger om tilladelse til udførelse af 240 genstande iflg. Rådets forordning nr. 3911 af 9. december 1992 om udførsel af kulturposter. Udvalget har i 2000 erhvervet 4 kulturgenstande: et sæt kolossalspejle, en skonnert, en samling nodemanuskripter og et maleri.

[Til toppen](#)

Udvalgets arbejde i beretningsåret

Forhåndsgennemgangen

En betydelig del af Udvalgets arbejde har som tidligere været forhåndsgennemgangen af auktionkataloger. Der er truffet aftale med 7 auktionshuse om forhåndsgennemgang, en procedure, der i praksis tillige udføres for enkelte andre auktionshuse og bogantikvarier uden formel aftale. Arbejdet foretages af Udvalgets medlemmer og deres institutioner, Det Kongelige Bibliotek, Nationalmuseet, Rigsarkivet, Statens Museum for Kunst, og Statens Museumsnævn samt de tilknyttede netværksinstitutioner: Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, Kunstakademiets Bibliotek, Kunstindustrimuseet, Musikhistorisk Museum, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot, Rosenborgsamlingen og Tøjhusmuseet. Fremgangsmåden i forbindelse med forhåndsgennemgangen er fastlagt i bekendtgørelsens § 9 og går ud på, at Udvalget før auktionen foretager en foreløbig gennemgang af kataloget og eventuelt en besigtigelse af visse genstande. Udvalget meddeler på baggrund heraf, hvilke genstande og værker Udvalget på forhånd tager forbehold for, d.v.s. de genstande og værker, der ved salg til udlandet gennem efterfølgende ansøgning kræves forelagt Udvalget til nærmere bedømmelse og afgørelse, før en tilladelse til udførsel kan gives. Hvis en ansøgning om udførselstilladelse afslås, skal Kulturværdiudvalget i medfør af lovens § 11 fremsætte et købstilbud, der svarer til hammer-slagsprisen med tillæg af auktionsomkostninger, svarende til købers nettokøbspris. Forhåndsgennemgangen kan desuden bevirke, at Udvalget indstiller til Kulturministeren at træffe beslutning i henhold til lovens dispensationsbestemmelse, jf. § Udvalget har i 1997 præciseret, at Udvalgets forbehold også kan omfatte genstande, der efterfølgende vil kræve indstilling til Kulturministeren, jvf. nedenfor. Katalognumre, for hvilke der ikke tages forbehold, kan modsat frit udføres efter auktionen. I forbindelse med forhåndsgennemgangen har Kulturværdiudvalget i år 2000 taget forbehold over for i alt 13 kulturgenstande, hvortil skal lægges en sag fra 1999, der ikke var færdigbehandlet i forrige beretningsår. To af genstandene blev efter nedlagt udførselsforbud erhvervet af Udvalget og overdraget til henholdsvis Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst, nemlig skonnerten "Bonavista" og C. A. Jensens portræt af H. C. Ørsted, se de nærmere redegørelser side 24f.

og 30f.

Udvalget tog forbehold for 2 genstande, der blev solgt til udlændinge, men gav efterfølgende udførselstilladelse til begge, nemlig C. W. Eckersbergs maleri Liggende model på seng (1810-13) på Bruun Rasmussens Kunstauktion nr. 673, kat. nr. 337, samt et par blomsteropstillinger af H. eller M. Klein (18. årh.) der tidligere har været i Ledreborgsamlingen, solgt på Bruun Rasmussen Kunstauktioner nr. 682, kat. nr. 1401. I 2 tilfælde havde Kulturværdisudvalget taget forbehold over for genstande, der blev trukket tilbage fra auktion: På Museums-bygningens Kunstauktioner nr. 12 var som kat. nr. 44 opført en tegning af Thomas Bruun: Opstillingen af J.-F.-J. Saly's Rytter-statue forestillende Frederik V på Amalienborg Slotsplads 16.8.1768. Ejeren søgte efter auktionen om udførselstilladelse for tegningen, hvilket blev bevilget. På Bruun Rasmussens Kunstauktion nr. 688 var som kat. nr. 1438 opført en tegning af C.W. Eckersberg: Udsigt gennem tre af de nordvestlige Buer i Amphiteatrets Stokværk (udat.). Tegningen er forarbejde til et maleri med samme motiv, som tilhører Statens Museum for Kunst. Tegningen blev trukket tilbage p.g.a. manglende bud, men i begyndelsen af 2001 lykkedes det Kobberstiksamlingen på Statens Museum for Kunst at erhverve tegningen. I 4 tilfælde havde Udvalget taget forbehold for genstande på auktioner, der blev købt af danske samlere, som blev gjort bekendt med Udvalgets forbehold. Det drejer sig om:

1. Lerkar fra ældre romersk jernalder (0-200 e. Kr.) solgt på Bruun Rasmussen Kunstauktioner, Vejle, auktion nr. 69, kat. nr. 486.
2. Georg Brandes' manuskript til afhandlingen om Friedrich Nietzsche med titlen Aristokratisk Radikalisme (1889) solgt på Bruun Rasmussens Auktion nr. 676, kat. nr. 88.
3. Latinsk bibelmanuskript Biblia Latina, skrevet i Paris eller Norditalien ca. 1250-1300, stammende fra Ledreborg-samlingen, solgt på Bruun Rasmussens Auktion nr. 676, kat. nr. 105.
4. Rejsebilledbog fra Kong Frederik VII's uddannelsesrejse som ung prins til Schweiz, Frankrig og Italien i årene 1826-28, solgt på Bruun Rasmussens Auktion nr. 676, kat. nr. 148.

Udvalget havde taget forbehold for En samling danske jordfund af metal bl.a. fra Vikingetiden, opført på Bruun Rasmussens Auktioner, Vejle nr. 69, kat. nr. 2477, som imidlertid blev over-draget til Nationalmuseet, da det viste sig, at der var tale om danefæ. 2 andre kulturgenstande, som Udvalget havde taget forbehold overfor, blev erhvervet af danske fonde, nemlig Christen Købkes maleri Udsigt fra et vindue i Eckersbergs atelier til en fløj af Charlottenborg (ca. 1829), solgt på Bruun Rasmussens Kunstauktioner nr. 673, kat. nr. 329, og Wilhelm Marstrands Modelstudie (1833), solgt på Museumsbygningens Kunstauktioner nr. 14, kat. nr. 34. Det Kongelige Bibliotek købte endelig på Bruun Rasmussens auktion nr. 676, kat. nr. 89: Georg Brandes' egenhændige tryk-manuskript på 216 sider til 2. udgaven af Hovedstrømninger i det 19. Århundredes Litteratur. Den romantiske skole i Tyskland.

[Til toppen](#)

Individuelle ansøgninger

Det fremgår af lovens § 11, at Kulturværdiudvalget skal fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til markedsprisen, såfremt en ansøgning om udførselstilladelse afslås.

Genstandens værdi fastsættes efter råd fra særligt sagkyndige. Som rådgivere for Udvalget er udpeget Foreningen af Auktionsledere i Danmark, Dansk Antikvitethandler Union, Den Danske Antikvar-boghandlerforening og Kunst- og Antikvitethandlerringen. En ansøgning om udførselstilladelse for et sæt barokspejle var ikke færdigbehandlet ved udgangen af 1999, men blev afgjort og genstanden erhvervet i 2000. Udvalget har i 2000 modtaget 89 individuelle ansøgninger om udførselstilladelser for kulturgenstande i privateje. En ansøgning om udførselstilladelse for komponisten Vagn Holmboes efterladte manuskripter blev forelagt kulturministeren, som dispenserede fra loven i henhold til § 2, stk. 4, idet manuskripterne ikke var 100 år gamle, hvorefter Udvalget nægtede udførselstilladelse og efterfølgende erhvervede manuskripterne af boet efter komponisten. Til de øvrige 88 ansøgninger blev der givet udførselstilladelse.

[Til toppen](#)

EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande

Efter etableringen af det indre marked, hvor grænsekontrol som hovedregel bortfalder mellem EU-landene, er det dog besluttet, at de enkelte EU-landes nationale kulturbeskyttelsesregler fortsat er gældende. Etableringen af det indre marked har således intet ændret ved den danske kulturværdilov eller den praksis, der er gældende for loven. Det er fortsat denne lov, der regulerer, hvornår og under hvilke betingelser der kan nedlægges forbud mod udførsel fra Danmark af kulturgenstande til såvel EU-lande som lande udenfor EU. For at styrke de nationale beskyttelsesinteresser er der tillige skabt et fælles regelsæt, der skal hindre ulovlig udførsel af kulturgenstande ud over EUs fælles toldgrænser, i henhold til Rådets Forordning nr. 3911/92 af 9. december 1992 om udførsel af kulturgoder. Forordningen trådte i kraft 1. april 1993.

Disse regler om udførsel til lande uden for EU betyder, at der ved udførsel af bestemte kulturgenstande skal foreligge en udførselstilladelse, og at der i disse tilfælde skal anvendes en særlig europæisk ansøgningsformular. Ligesom det er det danske Kulturværdiudvalg, der administrerer den danske lov, er det også Udvalget, der administrerer det fælles EU-regelsæt for det danske område. Ansøgninger om udførsel af kulturgenstande til tredjelande skal således også fremsendes til Kulturværdiudvalget, der i hvert enkelt tilfælde træffer beslutning om udførselstilladelse. Der er visse forskelle i de to regelsæt med henblik på kategorier og værdigrænser, og ordningen indebærer, at der også skal søges om udførselstilladelse i en række tilfælde, hvor en tilladelse ikke er nødvendig efter den danske kulturværdilov. Kulturministeriet har tidligere udsendt en vejledning, der bl.a. præciserer de områder, der er dækket af den nye ordning. Kulturværdiudvalget har i 2000 modtaget 62 ansøgninger om udførsel af 240 enkeltværker i henhold til EU-forordningen. I 54 tilfælde drejede det sig om ansøgninger fra museer, der ønskede en midlertidig udførsel til udstillinger i udlandet. I 8 tilfælde ansøgte man om definitiv udførselstilladelse.

[Til toppen](#)

Kulturgenstande i privat eje belagt med udførselsforbud.

Ved udgangen af 2000 er følgende privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i

Danmark, belagt med udførselsforbud uden, at dette har medført overtagelse af Kulturværdiudvalget:

1. C.W. Eckersbergs maleri Fruentimmer paa Gaden i Blæst efter Regn (1830),1996;
2. Carl Blochs portrætmaleri af H.C. Andersen (1869), 1997;
3. Wilhelm Marstrands maleri Liggende Model (1833), 1998;
4. C.W. Eckersbergs maleri Udsigt gennem en Dør til løbende Figurer (1845), 1998;
5. Hollandsk gobelinvævet bordtæppe (17. årh.), 1999.

Årstallet angiver året for nedlæggelse af udførselsforbud. Ejernes identitet er Kulturudvalget bekendt, jvf. Årsberetning 1997, s. 8f. Antallet af disse sager er i beretningsåret reduceret med én, jf. ndf.

[Til toppen](#)

En bankbokssag løses – en skål for Norge

I 1991 blev der på auktion hos Bruun Rasmussen solgt en meget smuk og kostbar glaspokal fra 1751, den såkaldte "Eremitagepokal", til en norsk privatmand for en hammerslagspris på 1.600.000 kr. Pokalen er en del af kulturarven fra den dansk-norske fællesmonarkis tid i det 18. århundrede. Kulturværdiudvalget gav afslag på ansøgninger om udførselstilladelse både i 1991 og 1992, jf. Årsberetning 1992, s. 12ff., og igen i 1994, og ejeren afslog tilsvarende hver gang Udvalgets overtagelsestilbud og måtte derfor deponere pokalen i en bankboks i Danmark. Her stod den i 8 år og kom kun frem – med betinget udførselstilladelse til Kunstindustrimuseet i Oslo – på en storudstilling i Oslo i 1998.

Eremitagepokalen er et stort fællesbæger beregnet på skåldrikning i festligt lag skabt på det norske glasværk i Nøstetangen 1751. Pokalen har et indgraveret motiv "Frederik V's jagt frokost ved Eremitagen i Dyrehaven" graveret efter eget design af den tyske mestergravør, kgl. hofgravør H. G. Köhler (se bl.a. Årsberetning 1999, s. 16ff.). Graveringen viser jagtscener og den kongelige frokost i det grønne på Eremitagesletten i Dyrehaven. Den dansk-norske konge var en stor ynder af parforcejagt - jagt på ræve med hunde - som han genindførte i Danmark. Pokalen regnes for et af Köhlers fineste arbejder og var skabt til den danske lensgreve A. G. Moltke (1710 – 92) på Bregentved, der selv havde interesser i Nøstetangen-glasværket i 1700-tallet. Pokalen har været bevaret på en af greveslægten Moltkes besiddelser, lige indtil den kom på auktion i 1991. Pokalen er om end ikke den eneste så dog enestående blandt de bevarede pragtpokaler fra samtiden, hvoraf flertallet imidlertid befinder sig i offentlig eje i Danmark og ingen i Norge. Den er et hovedværk i dansk-norsk kunsthåndværks historie. Så længe den derfor ikke kunne sikres enten for den danske eller den norske stat, blev ansøgninger om udførselstilladelse afslået. I slutningen af 1999 skiftede pokalen på ny ejer. Pokalen blev sat til salg på Bruun Rasmussens internationale kunstauktion nr. 671, men umiddelbart inden auktionen blev den imidlertid solgt til en anden norsk privatmand, der efterfølgende sammen med Kunstindustrimuseet i Oslo ansøgte Kulturværdiudvalget om udførselstilladelse efter samme model som tidligere. I sit afslag d. 4. april 2000 anførte Udvalget afslutningsvis: "I lyset heraf skal

Kulturværdiudvalget meddele, at man [stadig] ikke vil udstede en udførselstilladelse til en privat ejer af pokalen ..., men vil gerne tilkendegive, at såfremt den norske stat, f.eks. gennem en statsinstitution, vil gå ind i sagen og overtage ejerskabet til pokalen med henblik på placering i Kunstindustrimuseet i Oslo, vil Kulturværdiudvalget være sindet at give en udførselstilladelse". Denne tilkendegivelse løste sagen, idet den norske stat sammen med to sponsorer derefter købte pokalen af den seneste ejer med henblik på overdragelse til Kunstindustrimuseet i Oslo, hvorefter Kulturværdiudvalget på baggrund af en ny ansøgning fra Kunstindustrimuseet d. 1. maj ophævede udførselsforbuddet med den begrundelse, at pokalen som en del også af norsk kulturarv derved kom i det norske folks eje.

[Til toppen](#)

En udførselstilladelse for I.C. Dahl

I forsommeren 2000 vakte en sag om et 1800-tals maleri af en da ubekendt kunstner af Frederiksborg Slot i måneskin, der i 1999 var blevet solgt gennem et jysk auktionshus for kr. 55.000, umådelig opsigt, da det efterfølgende efter en rensning kunne identificeres som malet af den norske guldaldermaler I.C. Dahl i 1817 under dennes studieophold i Danmark (olie på lærred. 78 x 122 cm. Sign. og dat.). På firmaet Ellekilde Auktioner nr. 55, kat. nr. 219, blev det d. 7. juni solgt til en udenlandsk køber i USA for 6.5 mio. kr. og blev dermed et af de 3 dyreste danske malerier indtil da. Dahls store maleri af Frederiksborg Slot er uden tvivl et af hans vigtigste arbejder fra studieopholdet i Danmark 1811-18. Det opsummerer på mange måder udbyttet af hans studier ved Kunst-akademiet i København, og samtidig peger det fremad mod hans virke i Italien og i Dresden. Dahl tillagde selv maleriet betydning, idet han lod det udstille på Charlottenborg i 1817, hvor han fik det solgt til kunstsamlere F.C. Bugge. Efter dennes død blev det ved dødsboauktionen i 1837 købt af arkæologen P.O. Brøndsted. Derefter har det kun været kendt i kunsthistorien gennem skriftlige kilder, idet det indtil salget på auktion i 1999 ikke havde været vist offentligt frem. Det er registreret i Marie Lødrup Bangs værkfortegnelse fra 1987 som nr. 105, men alene på grundlag af skriftlige kilder.

I.C. Dahl udførte i 1817 i alt tre kendte malerier af slottet, hvoraf dette er det største. De to andre versioner, der viser slottet henholdsvis i dagslys og ved måneskin, er begge i offentlig dansk eje, idet de tilhører Statens Museum for Kunst. Af de tre malerier er det her omtalte billede ubetinget det mest modne malerisk set. Motivisk er der dog nært slægtskab med det andet maleri af slottet i måneskin. I den henseende er det derfor ikke unikt. Dahls betydeligste arbejder fra opholdet i Danmark er i dag i norsk eje, f.o.f. Fra Præstø (1816), Fra Fredensborg Store Kro (1817) og Fra Øresund (1818), der alle befinder sig på Nasjonalgalleriet i Oslo. I dansk museumseje er der dog flere væsentlige malerier som Klintekorset ved Møns Klint (1815, Ny Carlsberg Glyptotek), Broen over Tryggevælde Å (1815) og Udsigt mod Engelholm (1816), begge på Statens Museum for Kunst). Dahls ungdomsarbejder er derfor i rimelig grad repræsenteret i de danske samlinger. Selv om der således er tale om et betydeligt maleri, der ville kunne føje nye aspekter til de Dahl-malerier, der i forvejen er i offentlig dansk eje, kan maleriet på den anden side næppe kaldes unikt, hverken motivisk eller i kunstnerisk henseende. På denne baggrund besluttede Kulturværdiudvalget at bevilge udførselstilladelse for maleriet. I pressen kunne Udvalgets formand ud fra den konkrete sagsbehandling i forbindelse med firmaets ansøgning om udførselstilladelse tillige afkræfte forlydender om, at der skulle have været

uregelmæssigheder omkring prisdannelsen ved auktionssalget.

[Til toppen](#)

Ejeranonymitet for kulturgenstande, for hvilke der søges udførselstilladelse

I Årsberetningerne for 1997 og 1998 redegjorde Kulturværdiudvalget for spørgsmålet om, hvorvidt ejeren, herunder en nylig køber, af en kulturgenstand kan forblive anonym i forhold til Udvalget, når der søges om udførselstilladelse af en, ejeren har bemyndiget dertil, ikke mindst hvis ejeren afslår Udvalgets overtagelsestilbud. Udvalget konkluderede i sin oprindelige redegørelse i 1997 (s. 8f.): "På denne baggrund er det et ufravigeligt krav fra Udvalgets side, at ejerens identitet og adresse oplyses over for Udvalget, hvis udførselstilladelse søges af en, "som af ejeren bemyndiges dertil". Der ses ikke hjemmel for ejeren til at nægte dette. Oplysninger om ejeridentitet er naturligvis fortrolige i forhold til trediepart".

I 1998 gjorde et auktionshus Udvalget opmærksom på, at sidste afsnit i i dette afsnit rummede mulighed for en misforståelse af betydelig rækkevidde, idet den første sætning læst isoleret kunne fortolkes således, at identiteten skal oplyses allerede på ansøgningstidspunktet. Udvalget anførte i den efterfølgende redegørelse i 1998 (s. 7f.), at dette "naturligvis [var] forkert". Udvalget anførte som begrundelse for denne kovending: "Der må naturligvis skelnes imellem Udvalgets ret til at kende identiteten på ejeren af en kulturgenstand, hvorfor der hhv. er nedlagt udførselsforbud, hhv. meddelt udførselstilladelse efter ansøgning, f.eks. efter forbehold taget inden en auktion. Det skal her præciseres, at loven ikke hjemler Kulturværdiudvalget ret til at få oplyst identiteten på ejeren i sidstnævnte tilfælde. Oplysning om, hvem der har erhvervet eller er i besiddelse af en kulturgenstand, hvortil der søges udførselstilladelse, skal altså først tilstilles udvalget, når dette har truffet beslutning om udførselsforbud og meddelt ejerens "dertil bemyndigede" dette". Udvalget er imidlertid af Kammeradvokaten blevet gjort opmærksom på, at dette forhold ikke reguleres af Lov om sikring af kulturværdier, men af dansk rets almindelige regler om bemyndigelser og fuldmagt, og at Udvalget derudfra i enhver ansøgning om udførselstilladelse har ret til og krav på at få oplyst ejerens identitet, uanset at der søges af en, "som af ejeren bemyndiges dertil" (jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 5). Ejerens identitet skal derfor oplyses til Kulturværdiudvalget allerede ved udførselsansøgningens indgivelse.

[Til toppen](#)

Ombudsmandens redegørelse af 14. august 2000

D. 29. maj 1997 modtog Kulturværdiudvalget ansøgning om udførselstilladelse for Wilhelm Marstrands maleri Romerske borgere, forsamlede til Lystighed i et Osteri fra 1839 fra auktionshuset Sotheby's på vegne af ejeren. Under Udvalgets behandling af ansøgningen opstod der tvivl om værdifastsættelsen af maleriet. Udvalget anmodede derfor 2 sagkyndige som Udvalgets vurderingsmænd om at afgive en vurdering af maleriets værdi ved salg i det frie marked, som kunne danne grundlag for det overtagelsestilbud, Udvalget er forpligtet til at fremsætte overfor ejeren, såfremt Udvalget besluttede at nedlægge udførselsforbud for maleriet, jf. lovens § 11. Den 20. august forelå den sidste af de to vurderinger.

Kulturværdisudvalget drøftede herefter ansøgningen på et ekstraordinært møde d. 27. august og besluttede på baggrund heraf at nedlægge udførselsforbud for maleriet. Den 5. september 1997 meddelte Udvalget ejeren udførselsforbud og fremkom i denne forbindelse med et tilbud om erhvervelse af maleriet. Ejeren ønskede ikke at tage imod Udvalgets tilbud, men valgte i stedet at bortauktionere maleriet på Kunsthallens auktion i foråret 1998. Maleriet blev efter auktionen erhvervet af Kulturværdisudvalget og er efterfølgende overdraget til Nivågårdsamlingen. Erhvervelsen blev beskrevet i Årsberetning 1998. Sotheby's klagede i foråret 1998 til Folketingets Ombudsmand over Udvalgets behandling af sagen. Ombudsmanden har på denne baggrund vurderet Kulturværdisudvalgets sagsbehandling i den konkrete afgørelse og afgav den 16. august 2000 en endelig redegørelse i sagen.

Ombudsmandens gennemgang af sagen gav anledning til kritik af Kulturværdisudvalgets sagsbehandling på tre punkter. Ombudsmanden konstaterede, at Kulturværdisudvalget ikke havde hjemmel til at meddele udførselsforbud i sagen, da 3-måneders-fristen i § 6, stk. 2, i lov om sikring af kulturværdier i Danmark var overskredet. Da genstanden var blevet solgt på auktion i begyndelsen af 1998, og spørgsmålet om udførselstilladelse derfor ikke var aktuelt længere, fastslog ombudsmanden, at det ikke var nødvendigt at genoptage sagen. Ombudsmanden påpegede endvidere, at Kulturværdisudvalget ikke havde foretaget partshøring over de indhentede vurderinger fra de sagkyndige, Udvalget havde benyttet. I denne forbindelse nævnte Ombudsmanden, at enhver indhentet fagkyndig vurdering principielt er til ugunst for parten, og at Udvalget derfor skal foretage partshøring af alle fagkyndige vurderinger. Endelig fandt Ombudsmanden, at Kulturværdisudvalgets sprogbrug på en række punkter overskred grænserne for god forvaltningsskik. Samlet konkluderede Ombudsmanden, at Kulturværdisudvalgets sagsbehandling i den på gældende sag havde været meget kritisabel. På baggrund af Ombudsmandens kritik har Kulturværdisudvalget gennemgået Udvalgets procedurer og foretaget en række ændringer heri, se nedenfor.

[Til toppen](#)

Erstatningskrav mod Kulturværdisudvalget

Ombudsmandens udtalelse i sagen om Wilhelm Marstrand's Romerske borgere forsamlet til lystighed i et osteria gav i efteråret 2000 anledning til, at auktionsfirmaet Sotheby's meddelte, at det agtede at rejse erstatningskrav over for Kulturværdisudvalget for det tab, auktionshuset mente at have lidt ved det af Kulturværdisudvalget nedlagte udførselsforbud. Auktionshuset gjorde gældende, at billedet på grund af Udvalgets eksportforbud var blevet solgt til en lavere pris, end man kunne have opnået på en udenlandsk auktion. Sotheby's ønskede i første omgang oplyst, hvorvidt Kulturværdisudvalget ville anerkende erstatningspligten for det tab auktionshuset havde lidt. Som statens advokat har Kammeradvokaten vurderet sagen for Kulturværdisudvalget. I november 2000 meddelte Kammeradvokaten på Kulturværdisudvalgets vegne Sotheby's' advokat, at Udvalget umiddelbart måtte afvise det af Sotheby's rejste krav. Udvalget har i skrivende stund ikke hørt nærmere fra Sotheby's eller auktionsfirmaets advokat.

[Til toppen](#)

Nye procedurer i Kulturværdisudvalget

På baggrund af Ombudsmandens udtalelse har Kulturværdisudvalget gennemgået Udvalgets

procedurer for normal sagsbehandling. For at undgå, at lignende situationer omkring frist-overskridelse og partshøring skulle opstå igen, har Udvalget foretaget en række ændringer og præciseringer af sine sagsbehandlingsprocedurer. Udvalget har besluttet at øge antallet af møder i Kulturværdiudvalget. Herved sikres, at udviklingen i verserende sager kan følges løbende, og at de nødvendige beslutninger kan træffes inden for lovens 3-måneders frist. Den lovbestemte tidsmæssige begrænsning af Udvalgets sagsbehandling kan også betyde, at Udvalget af nødvendighed må fastsætte korte svarfrister i konkret sager. Endelig har Ombudsmandens udtalelse givet anledning til, at Kulturværdiudvalgets sekretariat pr. 1. januar 2000 udvides med en juridisk fuldmægtig. Ombudsmanden er skriftligt blevet orienteret om disse tiltag og har på denne baggrund meddelt, at han ikke vil foretage sig mere i sagen.

[Til toppen](#)

Kulturværdiudvalgets sekretariatsbetjening

Kulturværdiudvalget har i flere årsberetninger, jf. 1996 og >1997, redegjort for sin sekretariatsfunktion og -betjening, der igennem alle årene har været placeret på Statens Museum for Kunst. Bevillingen hertil blevet sidst reguleret igennem Kulturministeriets resultatkontrakt med Statens Museum for Kunst af 19. december 1997, og har siden omfattet 1 /2 HK-årsværk. Igennem de senere år har der været et stigende behov for ekspertise og kapacitet i Udvalgets sagsbehandling af juridisk art. Ikke mindst den ovenfor omtalte ombudsmandssag har gjort det klart, at både forvaltningsloven og lov om offentlighed i forvaltningen stiller øgede krav til Udvalgets sagsbehandling som sådan, og det har givet Udvalget anledning til at overveje nye procedurer og rutiner. Udvalget har derfor i beretningsåret anmodet Kulturministeriet om yderligere ressourcer i form af permanent juridisk bistand på 1 /2 ÅV til sagsbehandling og sagsstyring ud over den praktisk-administrative sekretariatsbistand, Udvalget i forvejen råder over. På et møde imellem Udvalget og ministeriet d. 13. november erklærede ministeriet sig enig heri, og der blev efterfølgende opslået en nyoprettet turnusstilling som juridisk fuldmægtig i Statens Museumsnævn med halv tjeneste i Kulturværdiudvalget. Stillingen omfatter følgende arbejdsopgaver:

- Forberedelse af og deltagelse i Udvalgets møder, herunder udarbejdelse af dagsorden og beslutningsoplæg. Udarbejdelse af mødereferater,
- Varetagelse af sekretariatsfunktioner, herunder sagsbehandling af ansøgninger om eksporttilladelser, indhentning af eksterne vurderinger m.v., besvarelse af forespørgsler samt øvrige opgaver af juridisk og administrativ karakter,
- Generel juridisk rådgivning af Udvalget, herunder sikring af overholdelse af regler om frister, partshøring etc.,
- Løsning af udredningsopgaver, herunder sådanne opgaver i forbindelse med en evt. kommende revision af kulturværdiloven.

Fuldmægtigen refererer i løsningen af disse opgaver til formanden for Kulturværdiudvalget. Stillingen blev besat pr. 1. januar 2001 med cand. jur. Tine Roslev Østergaard. Udvalget er fortsat af den opfattelse, at administrationen af den danske og europæiske

kulturværdilovgivning hidtil er sket og fortsat sker overordentlig billigt og rationelt for den danske stat, men har også fundet det helt afgørende, at Udvalget har en effektiv, kompetent og velfungerende sekretariatsbetjening med en kapacitet, der svarer til arbejdsbyrden.

[Til toppen](#)

FORESPØRGSEL FRA FOLKETINGETS KULTURUDVALG

D. 13. november udbad Folketingets Kulturudvalg sig Kulturministerens besvarelse af følgende spørgsmål (nr. 33): "Da Kulturværdiudvalget nu har eksisteret siden 1. januar 1987 ville det være af stor interesse for Kulturudvalget at blive orienteret om, hvilke genstande der er nedlagt udførselsforbud mod i perioden, hvilke genstande udvalget har erhvervet og hvorfor det er kulturværdier. Det ville formentlig også være af stor interesse at formidle Kulturværdiudvalgets arbejde og virksomhed ud til offentligheden - på samme måde som Statens Kunsts fonds køb bliver præsenteret på en udstilling."

Kulturminister Elsebeth Gerner Nielsen svarede d. 12. december: "Kulturministeriet har fra formanden for Kulturværdiudvalget, direktør Erland Kolding Nielsen, Det Kongelige Bibliotek, indhentet vedlagte udtalelse om de rejste spørgsmål. Jeg tillader mig, at henvise til udtalelsen med bilag. - Jeg kan tilføje, at Kulturministeriet har besluttet at yde et tilskud på 1,2 mio. kr. til Kulturværdiudvalget, således at der i foråret 2001 kan afholdes en udstilling af Kulturværdiudvalgets erhvervelser på Det Kongelige Bibliotek. Jeg skal endelig bemærke, at spørgsmålet om en revision af lov nr. 332 af 4. juni 1986 om sikring af kulturværdier i Danmark vil blive taget op til drøftelse mellem Kulturværdiudvalget og ministeriet."

Kulturværdiudvalgets formand udarbejdede som bilag til Kulturministerens svar den omtalte udtalelse i form af en "Kort status for Kulturværdiudvalget efter 14 år" bilagt 1. en ajourført statistik for 1987-2000 (se side 36) og 2. årsvis oversigter over forbehold, forbud og erhvervelser 1987-2000. Denne status er endvidere offentliggjort på Det Kongelige Biblioteks hjemmeside (web-adresse: www.kb.dk/kultur/diamant/arrangementer).

[Til toppen](#)

"Kort status for Kulturværdiudvalget efter 14 år"

Udvalgets virksomhed

Med udgangen af 2000 har Lov nr. 332 af 4. juni 1986 omsikring af kulturværdier i Danmark været i kraft i 14 år og det i medfør af § 5 nedsatte Kulturværdiudvalg ligeledes eksisteret i 14 år. Udvalget består af de 4 rigschefer - for Det Kongelige Bibliotek (som nationalbibliotek), Nationalmuseet, Rigsarkivet og Statens Museum for Kunst (som nationalgalleri) - samt den til enhver tid valgte formand for Statens Museumsnævn. Medlemmerne sidder ex officio. Det har gennem de 14 år haft 12 medlemmer, hvoraf dog kun 1 har siddet i hele perioden. Udvalgets øvrige nuværende medlemmer har siddet siden henholdsvis 1992, 1994, 1995 og 1998. Formand har 1987-1994 været direktøren for Statens Museum for Kunst, 1994-95 rigsantikvaren/ direktøren for Nationalmuseet, og siden 1995 direktøren for Det Kongelige Bibliotek. Udvalget holdt sit 81. møde d. 13. november 2000. Udvalget afgiver årligt inden

udgangen af april i henhold til Bekendtgørelse nr. 404 af 11. juni 1987 en beretning til Kulturministeren, som efterfølgende publiceres, siden 1995 på dansk/-engelsk. Udvalget gjorde endvidere status efter 10 år vedrørende sin fortolkning og forvaltning af loven, og drøftede heri udførligt de anvendte kriterier for nedlæggelse af udførselsforbud (se Årsberetning 1996, ss. 5-15). Udvalget har pr. 17. 11. 2000 gennemgået ca. 1.053.900 numre i 861 auktions-, antikvariats- og andre salgskataloger, behandlet 1.433 individuelle ansøgninger eller sager, primært ansøgninger om udførselstilladelse, taget 198 forbehold og nedlagt 90 udførselsforbud og efterfølgende overtaget 79 af de pågældende sager (ofte omfattende flere genstande) i henhold til lovens § 11. Antallet af § 2, stk. 4-sager (dispensations-sager efter indstilling til kulturministeren) har beløbet sig til 28 (se tabel 1).

[Til toppen](#)

Erhvervelser

De 79 erhvervelser fordeler sig på 21 malerier, 8 arkæologiske genstande, 28 antikviteter, 1 sejlede skib, 15 manuskripter og samlinger, 3 bøger/bogbind, samt 3 store manuskript-samlinger/ arkiver, d.v.s. at 27 % af erhvervelserne er faldet inden for billedkunstens, 10 % inden for arkæologiens, 35 % inden for kunstindustriens og 27 % inden for biblioteks-området, eller sagt på en anden måde: 27 % inden for direktøren for Statens Museum for Kunst, 47 % inden for rigsantikvarens og Museumsnævnets og 27 % inden for direktøren for Det Kongelige Biblioteks ressort (se tabel 2). Der er endnu ikke nedlagt udførselsforbud inden for rigsarkivarens område. Den i slutningen af 1996 afgjorte sag vedrørende et stort musikforlagsarkiv forrykker dog afgørende proportionerne i dette billede, når erhvervelserne optælles som genstande eller opgøres i økonomisk henseende.

[Til toppen](#)

Økonomi

Udvalget har gennem årene haft en årlig bevilling på knap 2.5 mio. kr. stigende til 3.2 mio. i løbende priser, eller i alt nominelt 39.603.400 kr. over 14 år. Bevillingen er en reservationsbevilling, og der kan foretages opsparing over de enkelte år, hvilket ofte har været nødvendigt, idet opkomsten af bestemte større sager har kunnet forudses. Men den reelle dispositionssum har dog været knap 5.5 mio. kr. mindre, idet overførselsbeløb fra 1989 og 1990 på knap 5 mio. blev inddraget (jvf. Årsberetningen for 1990, s. 14), og med begrundelse i Udvalgets opsparing ultimo 1995 blev der heller ikke afsat nogen finanslovsbevilling i 1996, men for 1997 blev der dog givet en supplerende bevilling på 2.4 mio. De samlede udgifter andrager til udgangen af 2000 knap 35.300.000 kr. Udvalget har opnået lidt over 6 mio. kr. i fondsstøtte eller lidt mere end 15 % af den nominelle finanslovsbevilling. Udvalget har måttet forhåndsdisponere ind i 2001 p.g.a. sagernes art og antal i 2000.

[Til toppen](#)

Hvad er nationale kulturværdier ?

Udvalget har gennem sine afgørelser anlagt en meget restriktiv fortolkning af, hvad der må

opfattes som "umistelige, nationale kulturværdier", der skal bevares i eller for Danmark. Ikke desto mindre kan det næppe undgås, at der over tid vil være forskelle i disse kriterier. Udvalgets begrundelser offentliggøres i de publicerede årsberetninger, og de er gennem årene blevet mere udførlige, ikke mindst som følge af den offentlige interesse for Udvalgets virksomhed. Som det fremgår heraf, varierer kriterierne fra genstandens art, ophavsmandens nationalitet, genstandens tilblivelsessted, opdragsgiverens nationalitet, motivets nationalitet, provenienshistorien, betydningen for dansk historie, kultur og/eller forskning, unikiteten m.v. Udvalget træffer altid de endelige beslutninger selv – og de er inappellable - og bærer derfor også ansvaret for afgørelserne, men det støtter sig ofte til udtalelser og responsa fra eksperter fra udvalgsmedlemmernes institutioner og de institutioner, der indgår i Udvalgets ekspert-netværk samt anden relevant ekspertise, når dette er nødvendigt. Udvalget har gennem årene lagt speciel vægt på, at det ikke bringer sig i en situation, hvor det kan opfattes som ekstraordinær indkøbscentral eller bevillingsinstans for udvalgsmedlemmernes egne eller andre offentlige institutioner, uanset at den overvejende del af erhvervelserne ifølge sagens natur overdrages disse institutioner som de nationale institutioner, de er, jvf. lovens § 12.

[Til toppen](#)

Lovrevision

Udvalget finder, at loven altovervejende har fungeret efter sin hensigt, og at der er skabt et fornuftigt samarbejde med de brancher, der formidler køb og salg af kulturgenstande. Loven må nødvendigvis fungere på grundlag af et tillidsforhold imellem de involverede parter, men det er udvalgets vurdering, at loven - med ganske få undtagelser - er blevet respekteret af ejere af kulturgenstande og formidlere af handel med sådanne. Imidlertid er der gennem årene opstået en lang række spørgsmål og problemer, som gør, at Udvalget finder, at tiden er inde til at foretage en samlet opgørelse af erfaringer med henblik på en fremtidig, snarlig lovrevision.

[Til toppen](#)

Udstilling

I denne forbindelse ønsker Udvalget gennem en samlet udstilling af alle erhvervelser gennem 14 år at vise offentligheden og folketinget, hvad loven har været brugt til, og bidrage til en mere udviklet bevidsthed om dens ubetvivlelige værdi for Danmark og dansk kulturarv. Mange af genstandene har aldrig været udstillet før. Den er planlagt til foråret 2001, hvis der kan skabes finansiering heraf, idet Udvalgets reservationsbevilling kun i meget begrænset omfang må bruges til administration og formidling. Udstillingens finansieringsbehov er mindst 1.2 mio. kr. eksklusive Udvalgets og dets institutioners eget bidrag hertil."

[Til toppen](#)

Udvalgets erhvervelser i 2000

Den 2-mastede skonnert "Bonavista", bygget i Marstal,

Ærø. 1914

På firmaet Bruun Rasmussen - Havnens Marine Auktion nr. 1 d. 30. oktober 1999 sattes som katalog nr. 77 en tomastet skonnert Bonavista til salg, men på grund af en række uafklarede juridiske forhold omkring salget blev skonnerten imidlertid trukket tilbage fra auktionen. D. 12. april 2000 ansøgte auktionsfirmaet på vegne af ejeren imidlertid om udførselstilladelse, idet man havde modtaget et juridisk bindende købstilbud fra England/USA. Skonnerten løb af stabelen på skibsbygmester Ludvig Johansens træskibsværft i Marstal d. 7. maj 1914. Skibet blev bygget til fiskeriet på Ny Foundlandsbankerne og til den krævende sejlads på Nordatlanten med klipfisk herfra til Sydeuropa. Foruden Bonavista er kun bevaret den 3-mastede skonnert Fulton, som i dag ejes af Nationalmuseet. New Foundland-farterne indgår i den sidste periode af dansk sejskibssejlads og er samtidig en af de udførligst beskrevne og dokumenterede dele heraf. Sejladsen i de hårde nordvestatlantiske farvande med disse små skibe var ualmindelig krævende for både skibe og mandskab. For et skib som Bonavista bestod mandskabet af 2 voksne, 1 jungmand og 2 drenge, og rejsen blev oprindeligt udelukkende foretaget ved hjælp af sejl. Ikke så få af disse havets gråspurve forsvandt sporløst i det kolde Atlanterhav. Bonavista sejlede på New Foundland-farten indtil 1927 og derefter i europæiske farvande. Den ejedes indtil 1959 af den samme familie på Ærø. Den er således et i dag enestående vidnesbyrd om den søfartskultur, der kendetegnede det lille ø-samfund Marstal, der helt frem til slutningen af 1920-erne var Danmarks søfartsby nr. 1. En søfartskultur, som dannede fundament for den endnu levende søfart i byen.

Bonavista er i dag stadig en af vore smukkeste og mest velsejlende skonnerter, ligesom den er et af de mest sejlede skibe overhovedet. Skonnerten fremtræder i dag som et meget autentisk skib fra perioden omkring 1. Verdenskrig. Et skib, der har været i brug uafbrudt, siden det blev bygget i 1914, de seneste årtier som charterfartøj for lystfiskere på Øresund, hvor den sejlede under et sol-dekoreret sejl, som huskes af mange den dag i dag. Som den sidst bevarede af sin type er den af enestående betydning for dansk kultur-, søfarts- og lokalhistorie - og et monument over dansk træskibshåndværk. På denne baggrund og på grundlag af sagkyndig rådgivning og indstilling fra Skibsbevaringsfonden indstillede Kulturværdiudvalget til Kulturministeren i henhold til Kulturværdilovens § 2, stk. 4, idet skonnerten ikke opfyldte aldersbestemmelsen i § 2, stk. 1, at Udvalget bemyndigedes til at bringe loven i anvendelse. Ministeren gav sin bemyndigelse d. 16. juni. Kulturværdiudvalget nedlagde udførselsforbud den 26. juni og fremsatte et overtagelsestilbud, der svarede til det, der kom fra udlandet. Ejerne accepterede tilbuddet, og Udvalget har i begyndelsen af 2001 overtaget skonnerten. Skonnerten er efterfølgende overdraget til Nationalmuseet, der har deponeret den hos Maritimt Center Danmark i Svendborg. Skibet skal i samarbejde med Skibs-bevaringsfonden i de kommende år gennemgå en større restaurering med henblik på blive ført tilbage til samme udseende og stand som ved stabelafløbningen i 1914. Bonavista skal derefter anvendes som sejlede museumsskib på charterbasis, helt uden motor, kun drevet frem ved sejl alene.

[Billede](#)

[Til toppen](#)

Et sæt barokspejle fra Selsø Herregård udført i Paris.

1733

I slutningen af 1999 modtog Kulturværdiudvalget fra ejeren af Selsø Herregård i Horns Herred en ansøgning om udførselstilladelse for 2 store, franske spejle, der hang i Selsøs riddersal. Ansøgningen var ledsaget af et bindende købstilbud fra udlandet. De to sammenhørende spejle er udført i Paris 1733 og bærer følgende identifikationer : Det ene spejl (A) bærer på bagsiden følgende indskrift i kul: "Montée par Garnier et Bonnemain et l'année 1733, le 22 aoust" på gavlen og "Montée par Garnier et Bonnemain" på midtfeltet. Det andet spejl (B) bærer ligeledes på gavlens bagside kulindskriften: "Montée par Garnier et Bonnemain et l'année 1733, le 21 aoust à Paris". Spejlene har befundet sig på Selsø Herregård i ca. 250 år. De præcise omstændigheder ved deres ankomst hertil kendes dog ikke. Det mest sandsynlige er, at de blev erhvervet i forbindelse med godsejeren Christian Ludvig Scheel von Plessens (1676-1752, finansminister 1730-1734) ombygning af hovedbygningen i 1734. Riddersalen blev netop ved denne lejlighed udstyret med loft- og vægmalerier af Heinrich Krock og barokke, bemalede marmorimitationer på panelværket. Spejlene må være anskaffet til riddersalen, hvor de endnu i dag har deres plads på vinduespillerne. Spejlene, der er Selsø Herregårds eneste, bevarede originale inventar, blev konserveret af Nationalmuseet i 1988 og er i god stand (se National-museets Arbejdsmark 1988, ss. 39-50). De to spejle er både kunstnerisk og hånd-værksmæssigt af højeste kvalitet, de er yderst sjældne og hører til blandt de bedst bevarede i Danmark. Både hvad angår deres franske tilblivelsessted og deres danske opholdssted, er spejlernes datering og proveniens meget velbelyst. Spejlene er derfor et vidnesbyrd om den kulturelle udveksling i Europa i 1700-tallet, hvor fornem, udenlandsk møbelkunst gennem den danske adels erhvervelser blev en del af dansk interiørkunst og dermed en central del af den danske kulturarv. Spejlene er fremragende eksempler på denne periodes kunstneriske udblik til det øvrige Europa.

Den udenlandske orientering ved indretningsopgaver resulterede dels i at hente udenlandske håndværkere og kunstnere til Danmark, dels i køb af udenlandske møbler, malerier m.m. I flere tilfælde blev sidstnævnte type arrangeret som bestillingsarbejder - i andre tilfælde blev kunsthåndværket ganske enkelt erhvervet for siden at blive indpasset i en aktuelle sammenhæng. Selsø-spejlene er tydeligvis et resultat af sidstnævnte situation, idet deres bredde er lidt større end de vinduespiller, hvorpå de har været placeret i de forløbne 250 år. Spejlernes historie er helt essentiel for forståelsen af de præmisser, der lå bag dannelsen af dansk interiørkunst som helhed såvel som for den påvirkning, som sådanne hjembragte genstande må have haft på danske eller dansk virkende kunstneres udvikling af interiør- og møbelkunsten. Selsø-spejlene er således at betragte ikke alene som eksponent for den danske adels udenlandske kulturelle og kunstneriske orientering, men også for en specifik indretningsprocedure i 1700-tallet; og som sådan må Selsø-spejlene betragtes som umistelige for Danmark. D. 14. marts 2000 afslog Udvalget ansøgningen om udførselstilladelse og fremsatte efterfølgende et overtagelsestilbud svarende til det udenlandske købstilbud, som ejeren accepterede. Spejlene er overdraget til Nationalmuseet.

[Billede](#)

[Til toppen](#)

C. A. Jensen: Portræt af H. C. Ørsted. 1832-33

På Bruun Rasmussen Kunstauktioner nr. 682 solgtes som katalog nr. 1414 C.A. Jensens portrætmaleri af H.C. Ørsted, sign. 1832-33 (67 x 50 cm) for en hammerslagspris af kr. 520.000. C. A. Jensens portræt af H.C. Ørsted er et fremragende kunstværk.

Personskildringen er levende og karakterfuld med et fint nuanceret ansigtsudtryk, selvom det har officiel karakter giver det et godt indtryk af mennesket. Maleriet viser kunstneren fra sin bedste side. Ansigtet står klar modelleret, og der er et rigt facetteret spil mellem de mange sorte nuancer i frakkens folder. C. A. Jensens portræt af H.C. Ørsted indtager en særstilling iblandt portrætterne af H. C. Ørsted. Det gengiver ham på et forholdsvist tidligt tidspunkt i hans levnedsløb (55 år) til forskel andre portrætter og er tillige et af de bedste, som har nået størst udbredelse i form af stikgengivelser. Da det drejer sig om en af de mest betydningsfulde danskere i det 19. århundrede, portrætteret på kunstnerisk smukkeste måde, blev maleriet nægtet udførselstilladelse, erhvervet af Kulturværdiudvalget og efterfølgende overdraget til Statens Museum for Kunst, som har videreponeret det på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

[Billede](#)

[Til toppen](#)

Komponisten Vagn Holmboes efterladte manuskripter

D. 1. september 1996 døde en af de største danske komponister - måske den største – i generationen efter Carl Nielsen, nemlig Vagn Holmboe (1909-1996). I boet efter komponisten befandt der sig en samling på ca. 175 manuskripter, d.v.s. næsten alle kendte manuskripter, som i henhold til Vagn Holmboes testamente fra 1966 ikke befandt sig i Det Kongelige Biblioteks Musikafdeling, hvor der i forvejen lå 166. Blandt de i boet beroende var en række af komponistens største og vigtigste værker helt tilbage til 1929, bl.a. et antal symfonier og kammermusikværker, der fremstår som hovedværker i det 20. århundredes danske musikhistorie. En del af disse værker er aldrig udgivet i trykt form og findes således kun som manuskript eller fotokopi. De manuskripter, der ikke befandt sig i Nationalbibliotekets samling, er således en integreret og uadskillelig del af Vagn Holmboes samlede oeuvre og er derfor af stor betydning for såvel studiet af dansk kultur- og musikhistorie i forrige århundrede som for opførelsen af komponistens musik i nutid og fremtid, ligesom de er uomgængelige den dag, man vil foranstalte trykte, kritiske udgaver af et eller flere værker. Vagn Holmboes enorme produktion andrager hen ved 400 værker og omfatter næsten alle musikalske genrer. I samlingen befandt sig værker fra alle perioder af komponistens liv og næsten alle genrer, bl.a. de fleste afsymfonierne (nr. 1, 2 (opus 15, 1939), 3 (opus 25, Sinfonia Rustica, 1941), 4 (opus 29, Sinfonia Sacra), 5 (delvis), 9 (delvis), 11 (opus 144), 12 (opus 175), 13 (opus 192, 1989)), 15 koncerter (bl.a. cellokoncerten op. 120 (1974), violinkoncerten, op. 139 (1979) og bratchkoncerten, op. 189) 9 andre orkesterværker, 16 værker for kammerorkester, 5 strygekvartetter, 29 værker for andre kammerensembler, en kammeropera, korværker, 21 andre sang-værker, 31 klaverværker m.v. Manuskripterne blev forud for sagens opståen som en sag for Kulturværdiudvalget tilbudt Det Kongelige Bibliotek, hvis købstilbud imidlertid blev afslået af boet, der derefter d. 7. juni 2000 meddelte, at man agtede at afhænde manuskripterne i udlandet og ansøgte om en udførselstilladelse.

På denne baggrund indstillede Kulturværdiudvalget til Kulturministeren i henhold til Kulturværdilovens § 2, stk. 4, da manuskripterne ikke opfyldte bestemmelsen i § 2, stk. 1,

nemlig alderskriteriet på 100 år, at Udvalget bemyndigedes til at bringe loven i anvendelse på manuskripterne under henvisning til komponistens store betydning for dansk musik i mere end 2 generationer i det 20. århundrede og det forhold, at det for Danmark drejer sig om at bevare hele dennes oeuvre samlet. Ministeren gav sin bemyndigelse d. 17. august, hvorefter Kulturværdiudvalget meddelte udførselsforbud d. 7. september. Udvalget uddybede over for ejerne sin begrundelse for at afslå ansøgningen om udførselstilladelse således:

"Udførselsforbuddet omfatter manuskripterne betragtet som en samlingshelhed, jf. den tidligere af boet fremsendte vurderingsfortegnelse ved auktionsfirmaet Sotheby's af 10. november 1998, herunder alle i familiens eje værende autografe manuskripter inklusive sådanne, som ikke måtte fremgå af fortegnelsen, idet Udvalget lægger afgørende vægt på, at disse manuskripter sikres for Danmark som en helhed uden lakuner i tilknytning til det manuskript-arkiv, der allerede befinder sig i Det Kongelige Bibliotek som Danmarks national-bibliotek".

Boet havde som anført selv i 1998 fået foretaget en vurdering af samlingen ved det engelske auktionshus Sotheby's. Kulturværdiudvalget lod foranstalte en ny vurdering ved firmaet Christie's og fremsatte på grundlag heraf et overtagelsestilbud i henhold til lovens § 11, som såvel boet som arvingerne accepterede i september 2000. Manuskripterne blev efterfølgende overdraget til Det Kongelige Bibliotek, hvor de er indgået i Musik-afdelingen.

[Billede](#)

[Til toppen](#)

Regnskab for 2000.

Fra 1999 er kumulativt overført kr. 2.689.674. Bevillingen for 2000 androg kr.3.200.000, hvorfra skal trækkes kr. 100.000 som pålagt dispositionsbegrænsning, således at Udvalget i 2000 havde kr. 5.789.674 til rådighed. Af dette beløb er der disponeret over kr. 4.752.002. Den uforbrugte del, der andrager kr. 1.037.672, vil blive overført til 2001.

Kulturværdiudvalget, den 26. marts 2000

[Til toppen](#)